

НЕПОЗНАТО О ПОЗНАТОМ

Упознајте Шкотску да бисте је више волели

Авион се приближавао Абердину. Киша, киша, и опет киша. Помислила сам: „Ништо ново, баш типично”. У тренутку је постало јасно зашто кад се помене Велика Британија већина помисли на острво на ком без престанка пада киша, довољно досадна да одбија туристе.

Мноштво светлуцавих тачака из трена у трен постајало је све веће. Полако је из ноћи израђао град. Постала сам еуфорична и више нисам примећивала капи кише које су и даље клизиле низ прозор. Појавиле су се стрепње да ли ће Шкотска оправдати моја очекивања...

Типични мотиви из Шкотске

На моју срећу била сам сувише скромна у својим надањима. Открила сам тиркизно плаво море, нетакнуту природу, чист ваздух и још чистију воду као личну карту Шкотске за њен поносни улазак у нови миленијум. Сазнање о овом необичном делу Европе сачуваног исконског духа који још увек одолева налету новог доба, полако је добијало свој облик како је моја посета Шкотској текла.

На сваком кораку сам се сусретала са осмесима гостљубивих домаћина, било да је реч о водичима музеја, хостесама или конобарима. Њихова ведрина и темперамент сличан медитеранском менталитету у потпуности бацају у заснак нама из других крајева помало непожељне особине које код њих на први поглед преовлађују - низак раст, пуначкост, необавезно облачење.

Можда сви леви атрибути потичу од пребогате националне кухиње. Уобичајена навика је одлазак на породичну вечеру у ресторане. На јеловнику се осим уобичајених јела - нама добро познатих, нуде и специјалитети од рибе и јагњетине чији је укус обогаћен ароматичним зачинима својствених само овом поднебљу.

Једна од дестилерија чувеног шкотског вискија

Планирајући путовање једна од жеља које нисам смела да не испуним је и посета некој од дестилерија јер је то део шкотске културе. Тако је и било. Завирила сам у свет другачији од спољашњег, стар и древан, а ипак нов и занимљив за мене, опојан свет вискија. Виски или чувена галска вода живота производи се на традиционалан начин од три једноставна састојка: вода, јечам и квасац. „Сам процес производње није тајна, али дестилерије ван Шкотске никад нису достигле савршенство шкотског вискија”, био је коментар претенциозне хостесе који је изазвао смех туриста. Слатка и јака арома ферментације, ручно израђене посуде, казани, специфичног облика, храстова бурад, додатак хмеља и још неких тајних зачина, чувају у себи тајну најбољег вискија на свету.

Незаменљив састојак, који изгледа има највећи утицај, је изворска вода јединственог квалитета.

Четири највеће и уједно најпознатије дестилерије су: Глентур, Хајлад Парк, Гленгојн и Мекалан. Свака од њих љубоморно чува тајну свог „најбољег” вискија.

Мекалан дестилерија, чија старост се процуњује на 300 година, налази се у близини Абердина на путу ка Инвернесу и било је скоро неопростиво не посетити је. Ова дестилерија је, као и друге, удаљена од главних саобраћајница и смештена у живописној долини окруженој шумовитим брдима заштићеној од нежељених погледа. Бројни посетиоци са свих меридијана долазе да своја чула напоје тешким слаткастим мирисом ове „воде живота” надајући се да ће проникнути у мудрост векова које ово пиће чува. Мала утеха, која им се нуди уместо одговора на њихове жеље, је колекција најређих вискија на свету. Импресионирана овом посетом без двоумљења сам након неколико дана посетила најлепшу дестилерију Гленгојн. Домаћини, на свуда уочљиву радозналост у вези њихове тајне рецептуре, нуде одговор да је тајна квалитета у посебној храстовој буради где течност лежи и до 20 година. Нисам се дала преварити, одговор јесте можда добар, али сигурно не и потпун.

Типична грешка, које сте на жалост свесни тек на крају путовања, је путовање у великој организованој групи и аутобусом. На моју срећу, на време сам добила савет и преостали део путовања провела са рођацима.

Гајдаш у традиционалној ношњи

Кад путујете кроз шуме Шкотске не можете а да не приметите необично честе знакове – дивљач на путу. Не мало изненађење је било кад сам уместо очекиваних зечева, код нас сасвим уобичајених, на сваком кораку видела јелене и срне. Готово нестварно делује да се кошута са ланетом не боји људи, а лане спокојно игра поред пута. Али, и то је нормално у земљи окренутој природи. С друге стране, када ме пут наносио кроз пољане интезивно зелене боје, пажњу су ми привлачиле жуте, црвене и плаве „туфне” на ободу поља. То су овце различитих власника и боје на стомаку су знак распознавања јер између имања не

постоје ограде. Од њиховог руна ручно се израђују најфинији твид, шетланд и тартан. Тартан је карирана тканина од које се прави традиционална мушка ношња – килт. Сваки шкотски клан има своју шару која га одликује.

Посебност је у боји и распореду шара. Већ вековима је тако. Клан Мекензијевих се препознаје по плавозеленом дезену, а сомотна црвена и црна су боје клана Грантових. Килтови су изгубили своју свакодневну употребну вредност и носе се само у време великих свечаности. Изузетак су гајдаши који представљају атракцију свих већих градова. Занимљиво, први сусрет са овом врстом ношње имала сам на једној свадби којом приликом су сви мушкарци били у овој народној ношњи. Ово венчање се одвијало у једној од највећих и најлеших ботаничких башти Европе, а која се налази у близини Абердина.

Биљке из готово свих делова наше планете су овде нашле свој кутак : прелепе орхидеје, поносни кактуси, разбарушене палме, опојни зумбули, цветови необиних облика и најлепших боја.

Када изађете из баште можете само да потврдите утисак да је цвеће, уз виски, заштитни знак ове земље. Поља жутих нарциса и брда прекривена пркосним каћунима се простиру докле вам поглед сеже. Пролећни ветар који носи опојне мирисе и несвакидашњи приказ одузимају дах и тад схватам зашто се уздигао талас побуне на такмичење Абердина у хортикултури. Годинама је заузимао прво место. Зато је од ове године ван конкуренције.

Мала, наизглед неугледна биљка, везана за историју ове земље је чичак. Њен љубичасти цвет налази се на грбу Шкотске. Цвеће је и неизоставни украс вртова већине замака.

Добродошлицу у замак Гламс су ми пожелели управо нарциси. Осетила сам се сићушном у жутом мору. Изненада из мора је изронило величанствено здање. Помислила сам: „каква лепота”, а лепота ме је чекала и са друге стране дворца.

Неодољива жеља повукла ме је ка још једном парку. Али, у њему, уместо цвећа била су необична створења дуге длаке, скривених очију и дугих повијених рогова.

Парк на имању замка Гламс

Несумњиво велике туристичке атракције, су животиње познате као планинска крава (highland cow). Прилично су пргаве и нису расположене за позирање неуморним туристима пред њиховим камерама. Кад посетиоци нису присутни замак и његови становници су тихи и достојанствени.

Поглед на Единбуршку тврђаву из новог дела града

Насупрот Гламсу, на брду изнад главног града, сурово бачена у небо налази се Единбуршка тврђава. Она је и симбол и сведок бурне прошлости. У средњем веку била је моћно утврђење и краљевски двор.

Овде је Краљица Шкотске Мери донела на свет Џемса VI који је ујединио круне Шкотске и Енглеске. Крећући се кроз одаје трудила сам се да будем што тиша из страха да ћу својим присуством пореметити величину и светост овог места.

Размишљала сам како се у овом кутку Шкотске осећа дух традиције. Колико су дубоки њени корени најбоље показује језик старих Шкотланђана. Иако шкотски (галски) још увек говори преко 80.000 људи, не могу рећи да је лак. Помучила сам се да научим неколико фразе:

latha math (la-a mah) - пријатан дан

faillte (faal-tehe) - добро дошли

ciamar a tha thu ? (kim-ar-a haoo) - како сте?

Tha gu math, tapaclh leibh (haa gu mah, tap-a leev) – врло добро, хвала

Beannachd leibh (be-ann-ochkleev) – до виђења!

Језеро Нес и тврђава Уркухарт

Трновит историјски пут испреплетан је бројним легендама. Најчувенија је она о чудовишту из језера Нес, чувена Неси. Када први пут видите језеро, кажете себи: „није ни чудо што је људска машта баш овде сакрила чудовиште”. Дивљи предео који га окружује стапа се са

сивим временом и тегет, скоро црном бојом воде. Тамна површина не покушава да сакрије амбис пун мистерије.

Још једна позната прича и Шкотске историје говори о замку Донатор у коме је сниман део филма „Храбро срце”. Замак се налази на стрмој литици о коју се, уз велики хук, разбијају таласи Северног мора. Таласи су изрезбарили стену на којој се једва сместио замак.

Замак Донатор

Мало даље од језера, северније, посетила сам национални парк. Животиње чије је природно станиште сама Шкотска овде су нашле свој мир. Шумарци и потоци, стопљени у јединствену целину, сиви вукови и јелени посматрани из близине оставили су дубок утисак на мене. За тренутак сам помислила да човек није имао додира са овако дивном креацијом природе.

Сунце је имало велики утицај на моје лепо расположење. Сунчани интервали су краткотрајни, јер се у току дана по више пута смењују сва четири годишња доба.

У Единбургу, као уосталом и у већини земље, никад није ни превише хладно ни превише топло.

Просечна јануарска температура је четири, а јулска петнаест степени Целзијуса. Али зато је ветар изузетне јачине. Овоме сигурно доприноси и то да овде нема високих планина. Највиши врх се налази на наморској висини од око 1.400 m на планини Бен Невис. Шкотланђани инсистирају на томе да је њихова земља једна од последњих „оаза” у којој можете слободно пити изворску воду, па чак и воду из неких река. Њих нема много, словом и бројем 26, али изгледају тако као да су све предвиђене за снимање филмова.

Највећи контраст можете видети на плажама, од места готово неприступачних, до оних које као да чекају купаче.

Иако су Шкотланђани поносни на своју традицију, дивље пределе и ратничку душу они одлучно иду ка будућности. Сви градови су модерни и динамични.

Током великог броја манифестација које се одвијају током целе године, покушава се, а и успева, да туристима у кратком року дочара култура и традиција. У много чему ова нас земља и нација (око пет милиона становника и површина од 78.000 km²) подсећа на нашу земљу. Једино се чини да имају много више самопоуздања приликом презентовања својих вредности.

Најсличнији Београду је Глазгов. Јесте да је доста мањи (око 650.000 становника), али реке људи које су протицале улицама и честе саобраћајне гужве могу врло лако допринети осећању да сте код куће. Била сам изненађена жестином демонстрација које сам затекла.

Зачудило ме и да протести не ремете уходани ритам града. Пар улица даље трговина се несметано одвијала. Демонстрације сам оставила за собом и упловила у свет куповине. Мноштво шопинг центара са разноврсном робом, повољне цене и сталне распродаје сведоче о динамичности овог града. Већи градови су и центри различитих грана индустрије, највећи су: Глазгов, Единбург, Абердин, Данди и Инвернес.

Приводећи крају своју посету Шкотској увидела сам зашто су Шкоти толико поносни на своје порекло, зашто га истичу у свакој прилици и зашто сваке године радо долазе у земљу својих предака на одмор. Немогуће је доживети је до краја. Увек остаје један део који интригира и сваки пут се доживљава на другачији начин. Са овим мислима и прегршт незаборавних утисака напуштала сам овај крај света у нади да ће ме пут поново нанети у ове крајеве.

Јелена Симовић